

Onafhankelijk en met nieuw elan

AUTEUR Steven Kromhout

Eind jaren negentig leidde AGORA een zieltogend bestaan. Als men ons al kende, dan was het als studentenbladje dat weinig serieus genomen werd. Het abonneebestand liep terug en de uitgever dreigde er de brui aan te geven. Tien jaar later staat AGORA er beter voor dan ooit. Wat is er in die tussentijd gebeurd?

In de jaren negentig werd AGORA uitgegeven door Stichting Interuniversitair Instituut voor Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek (SISWO), een stoffig instituut op steenworp afstand van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. De redactiekamer was daar ondergebracht en de redactievergaderingen vonden er plaats. De redactie bestond grotendeels uit afgestudeerde sociaal geografen en planologen, die na jarenlange trouwe dienst het stokje over wilden geven aan een nieuwe generatie. Die generatie diende zich aan met de komst van Justus Uitermark en Sanne Kamp. Zij verzamelden een groep medestudenten om zich heen die met nieuw elan het tijdschrift wilde verbeteren.

Sinds de overgang naar SISWO was er al het een en ander veranderd aan de inhoud van AGORA: het scriptieoverzicht was minder uitgebreid geworden en nam een minder prominente plek in. Hierdoor traden de artikelen in het thema- en het variagedeelte meer op de voorgrond. Er heerste consensus binnen de nieuwe redactie dat AGORA als onafhankelijk tijdschrift bij uitstek geschikt was om een kritisch geluid te laten horen binnen de ruimtelijke wetenschappen; een geluid dat node werd gemist bij gevestigde tijdschriften als *Geografie*, *Rooilijn* en *Stedebouw & Ruimtelijke Ordening*. Bij de keuze van de thema's speelde deze ambitie een belangrijke rol. Waar themanummers in het verleden nog wel eens een hoog hobbygehalte hadden, zoals 'regionale luchthavens', koos de nieuwe redactie ervoor om actuele ontwikkelingen, zoals de oprichting van de Deltametropool, op kritische wijze te belichten.

Onzekere toekomst

De onafhankelijkheid van de redactie bracht ook een probleem met zich mee. Hoewel SISWO sympathiek stond tegenover de jonge

redactie, voelde het instituut zich niet sterk betrokken bij AGORA. Het zorgde voor de opmaak van het tijdschrift en regelde de facturering, maar had geen inhoudelijke binding. Hoewel het instituut zijn bestaansrecht ontleende aan het uitgeven van vakliteratuur en het organiseren van bijeenkomsten, was men van mening dat AGORA zichzelf moest kunnen bedruipen. Het werd de redactie dan ook duidelijk gemaakt dat de inkomsten verbeterd moesten worden, anders zou de uitgifte worden beëindigd.

De oplage van AGORA bedroeg destijds zo'n vierhonderd exemplaren per nummer. De abonnees bestonden uit particulieren die het tijdschrift thuis ontvingen en instellingen. Om aan de eisen van SISWO tegemoet te kunnen komen, moesten er nieuwe abonnees worden geworven. Tegelijkertijd wilde de redactie AGORA verder opstoten in de vaart der volkeren. Daarom werd besloten om een congres te organiseren rond een onderwerp dat altijd actueel is: de aanpak van achterstandswijken. Omdat SISWO net een gelijknamige bundel had uitgegeven werd de titel: *Buren en buurten*.

AGORA had van oorsprong een duidelijk Amsterdamse signatuur, maar langzaam veranderde dat.

De opzet was simpel. AGORA maakte een themanummer over dit onderwerp dat tevens zou dienen als congresbundel. Voor de praktische organisatie werkte de redactie samen met SISWO en de Amsterdamse Studievereniging van Sociaal-Geografen (ASVS), die met het congres een jubileum vierde. Het congres werd gehouden in het Roeterseilandcomplex van de Universiteit van Amsterdam. Oud-minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur Hedy d'Ancona werd gestrikt als dagvoorzitter en socioloog Jan Willem Duyvendak, stadsgeograaf Sako Musterd en sociaal-economisch geograaf Christian Kesteloot namen plaats in het panel. Er was die dag veel publiek. De prijs van het congres was laag, waardoor ook studenten en huurdersor-

organisaties aanwezig konden zijn. Ook de pers was vertegenwoordigd: de *Volkskrant* wijdde er een artikel aan.

Het congres zorgde niet alleen voor veel nieuwe abonnees, maar ook voor nieuwe redactieleden. Er werd kennisgemaakt met geografen van de Katholieke Universiteit Leuven, waaronder Maarten Loopmans, die zo enthousiast raakten dat zij de redactie vanuit België wilden versterken. Tot dan toe was AGORA een tijdschrift met een duidelijk Amsterdamse signatuur, maar dit was langzamerhand aan het veranderen. Ook Utrechtse geografen waren inmiddels tot de redactie toegetreden, waardoor AGORA nu in drie steden actief was.

De internationalisering bleef niet beperkt tot de redactie, maar werkte ook door in de inhoud. Zo bevat elke jaargang sindsdien ten minste één Vlaams themanummer. Daarnaast worden relatief vaak artikelen van internationale auteurs opgenomen, ook als deze niet in het Nederlands geschreven zijn. Hoewel het vertaalwerk iedere keer weer een lastige klus is, laat de redactie zich daar niet door afschrikken.

Op eigen benen

Het enthousiasme van de redactie over de positieve ontwikkelingen werd echter wreed de kop ingedrukt door de mededeling van SISWO dat men wilde stoppen met de uitgifte ondanks de stijging van het aantal abonnees. Dat betekende niet alleen dat de redactie op zoek moest naar een nieuwe uitgever, maar ook dat zij de opmaak en de financiën voortaan zelf moest zien te regelen. SISWO zorgde nog één keer voor de facturering van het abonneegeld, dat als 'herstartkapitaal' moest dienen.

In allerijl zocht de redactie naar oplossingen. Al snel was er overeenstemming dat er een Stichting Tijdschrift AGORA moest worden opgericht om het tijdschrift uit te geven, zodat AGORA niet opnieuw afhankelijk zou worden van de grillen van een uitgever. Om de financiën gezond te krijgen werden, onder aanvoering van hoofdredacteur Joost Beunderman, met de universiteiten in Amsterdam, Utrecht en Leuven afspraken gemaakt over de levering van bulkabonnementen aan studenten geografie en planologie. Daarnaast werd een subsidieaanvraag gehonoreerd en een deal met KNAG gesloten. De redactiekamer werd gevestigd in de Universiteit Utrecht en de opmaak werd uitbesteed aan het Kartografisch Laboratorium (KartLab) van dezelfde universiteit.

Daarmee was de toekomst van AGORA voorlopig veiliggesteld. Wel moest de redactie wennen aan nieuwe verantwoordelijkheden, zoals het innen van abonnementsgelden en het voeren van een boekhouding. Ook het bijhouden van de eigen website, eerst onderdeel van SISWO en vervolgens ondergebracht bij KNAG, bleef jarenlang een zorgenkindje.

Verbreiding en verbetering

Ondertussen ging de verbreiding van de samenstelling van de redactie door, zowel letterlijk als figuurlijk. Van heinde en verre sloten zich redacteuren bij AGORA aan, waardoor de redactie inmiddels reikt van Groningen tot Gent. De redactievergaderingen werden daardoor een rondreizend circus. De nieuwe redacteuren brachten ook andere disciplines met zich mee, zoals stadssociologie en antropologie. Deze verbreiding wierp wel de vraag op of het tijdschrift niet te ver afdreef

van de basis. De lezers waren en zijn immers nog altijd vooral sociaal geografen en planologen. AGORA wilde echter meer zijn dan een 'ontmoetingsplatform voor wetenschap en samenleving op het gebied van de ruimtelijke ordening'. Daarom werd de ondertitel gewijzigd in 'Tijdschrift voor sociaalruimtelijke vraagstukken'.

De redactie koos voor een inhoudelijke lijn waarin bij voorkeur actuele onderwerpen worden behandeld die relevant zijn voor gebiedsgericht beleid. Deze lijn is terug te zien in themanummers over bijvoorbeeld 'civil society', identiteit en terrorisme. Maar ook voor planologische trends, zoals nieuwe dorpen, was nog altijd plaats binnen AGORA. De kwaliteit van het tijdschrift was intussen sterk verbeterd. De nummers hadden meer pagina's, een mooiere opmaak en betere artikelen dan voorheen. Naast onderzoekers van naam en faam bood AGORA nog altijd publicatieruimte aan studenten en andere beginnende auteurs. Wel was het scriptieoverzicht inmiddels gesneuveld. Ook voor Agoranomi, de aankondigingenrubriek die meestal bij verschijnen al was verouderd, was geen plaats meer. In plaats daarvan werd een recensierubriek in het leven geroepen waarin scripties en andere publicaties werden besproken.

De verbeterde kwaliteit van AGORA heeft zich vertaald in een betere reputatie. Honderden studenten hebben tijdens hun studie kennis kunnen maken met AGORA, waardoor de oplage is verveelvoudigd. Toonaangevende onderzoekers op sociaalruimtelijk gebied zijn enthousiast over de ontwikkeling van het tijdschrift. De recente media-aandacht voor het kritische themanummer over de Zuidas toont aan dat AGORA erin slaagt om het publieke debat over belangrijke actuele onderwerpen aan te jagen.

Inmiddels hebben honderden studenten tijdens hun studie kennis kunnen maken met AGORA.

AGORA heeft in begin van dit decennium roerige jaren meegemaakt. Het was lange tijd onzeker of het tijdschrift het 25-jarig jubileum zou halen. Dat AGORA het heeft gered en er sterker uit is gekomen, komt vooral door de toelozende inzet van een wisselende groep enthousiaste jongelingen die met niet aflatende energie hun vrije tijd opofferden om het tijdschrift uit het moeras te sleuren en op het droge te brengen. Gelukkig is AGORA inmiddels in rustiger vaarwater terechtgekomen en mogen we hopen op een 50- of 100-jarig jubileum in de toekomst. Toch zal ook de huidige redactie, die nog steeds bestaat uit vrijwilligers, er rekening mee moeten houden dat het voortbestaan van AGORA geen garantie is. Creatieve ideeën en inspanningen voor abonnee- en fondsenwerving, zonder de onafhankelijkheid uit het oog te verliezen, blijven nodig om AGORA te kunnen behouden als eigenzinnig tijdschrift voor kritische geografen, planologen en stadssociologen.

Steven Kromhout (steven.kromhout@rigo.nl) was redacteur van AGORA van eind 1999 tot eind 2004, waarvan het laatste jaar hoofdredacteur. Hij is momenteel werkzaam bij RIGO Research en Advies.